

25.81x32.51	1	עמוד 23	ישראל היום! - כותרת	12/04/2018	63087505-4
נופי ירושלים - ד"ר מונ - 112297					

משה נורדהיים ורחל חוה פוזנר-קרוסקל. עסקת חליפין גרמנית-בריטית, שהצילה חיי יהודים

מאות יהודים הצטופפו
בברגן-בלזן, כאשר לרצין
נכנסה הרכבת שתיסע
לישראל • רחל חוה
פוזנר-קרוסקל היתה בין
בני המזל שעלו עליה:
"כשנכנסנו לישראל אבא
אמר 'כעת אפשר לאכול
כשר'" • משה נורדהיים
ובני משפחתו שהיו אמורים
להופיע ברשימות הנוסעים,
לא עלו לרכבת וסבלו
מעינויי הנקמה של החיילים
הגרמנים • "טרנספורט
222" - בין תקווה לאכזבה

הרכבת שכולם חיכו לה

יורי ילון

צילום: מרים צחי

1 יולי 1944, בעיצומה של השואה, הגיעו לישראל 222 יהודים בעלי אזרחות בריטית, שניצלו מהצורר הנאצי בזכות עסקת חליפין עם בני משפחות הטמפלרים שחיו בארץ ישראל. הרכבת אל החופש, ועליה היהודים בני המזל שחמקו ממוות, יצאה ממחנה ברגן-בלזן בגרמניה ועשתה את הדרך הארוכה עד שהגיעה לייעדה בראש הנקרה. רחל חוה פוזנר-קרוסקל בת ה-81, שנולדה בפרנקפורט שבגרמניה וחיה עם משפחתה בהולנד, זכתה להיות בין המאושרים שהיו עליה.

"אמי היתה רופאה ואבא היה צינאי", היא מספרת לנו בשיחה בחדרה בבית הדיור המוגן "נופי ירושלים" ב-1920 אבא קנה חלקת אדמה בהר הצופים בירושלים. הוא היה למי עשה בריטי, כי סבא שלי קנה לו אזרחות בריטית. כשהייתי בת 4 שלחו אותנו למחנה המעבר וסטורבורק, וכל השנים קברתי את הזיכרונות האלה. למדתי שם בבית ספר, וגם דוד שלי לימד אותי לקרוא עברית. היה לנו צריף שבו גרה המשפחה ושרנו זמירות כליל שבת".

מהמחנה בוסטורבורק הועברה המשפחה לברגן-בלזן, המוכר יותר כמחנה ריכוז אך שימש גם תחנת מעבר. "אנחנו היינו ברשימה פלשתינית", ממשיכה רחל חוה, "היינו ברכבת שיצאה מברגן-בלזן לפלשתינה והת' מזל מזלנו לעלות עליה, כי זה לא היה מובן מאליו, למרות הרשימות. נסענו דרך וינה לטורקיה ומשם עד ראש הנקרה. אמא שלי, שהיתה רופאת הטרנספורט, ניסתה לדאוג לנוסעים ברכבת. באנו ממשפחה דתית ואני זוכרת שכאשר עברנו את הגבול לארץ יש ראל אבא שלי אמר, 'כעת אתם יכולים לא'

כול כשר'. ניצלנו מהשואה בזכות החילופים האלה, ובכל שנה עשינו סעודה ביום שבו הגענו ארצה, ביולי 1944".

אבל היו גם כאלו שהתאכזבו קשות, לאחר שכבר ראו את עצמם בדרך החוצה מהתופת. "אני מהמאוכזבים של הטרנ' ספורט", מספר משה נורדהיים בן ה-84, גם הוא תושב "נופי ירושלים". הוא גדל בהולנד במשפחה ציונית-דתית, ולמרות העובדה שהחזיקו באישור כניסה מיוחד לפלשתינה, נותרו מאחור: "נתפסנו וסבלנו בהולנד. ב-1943 שלחנו למחנה הראשון וסטורבורק, שהיה מיועד ליהודי הולנד. היה לנו 'שפייר' - מעין חותמת שהגנה עלינו ממשלוחים, אבל זה היה בלוף כי בתוך יום היה אפשר לבטל אותו. אחרי העינויים שעברנו שם הגיעה העת והועברנו ברכבת למקום חדש, למחנה החלפה בברגן-בלזן. היו לנו ניירות שאנחנו פלשתינים, כמו בריטים, שהיו האויב של גרמניה. גם מבי חזינת הגרמנים היינו בריטים".

משה, שמדבר בשטף ובלהט, זוכר באופן מעורר השתאות את מאורעות התקופה: "לג' רמנים היה עניין בכך שיהיה להם 'חומר' לה' חלפה תמורת הטמפלרים. היינו כמו חפצים. כשפרצה מלחמת העולם השנייה, הגברים הטמפלרים היו בעד היטלר. הם נסעו לג' רמניה, התגייסו לצבא והשאירו מאחור את הנשים ואת הילדים. הבריטים אסרו אותם, ואז התחילה בגרמניה מחאה והחליטו לעשות מסחר, להחליף אדם מול אדם".

"סבלנו שם מעינויים ודמעות", מספר נורדהיים על תקופת ההמתנה בברגן-בלזן, "זה היה נוראי, אבל חיכינו בסבלנות. יום בהיר אחד הודיעו שהגיעה רכבת שתיסע מפה לפלשתינה. השמות שיעלו על הרכבת נקבעו בברלין. הרשימה הראשונה היתה של רבנים וכל מיני חסובים, והרשימה השנייה

היתה של ציונים ותיקים ולכן היתה לנו צי" פייה, כי היינו כאלה. אחרי זה באו כל מיני חברה' שהצליחו לקפוץ על הרכבת ובחיים שלהם לא היו ציונים. בברלין לא עניין אף אחד שאנחנו היינו בעלי זכות יותר מאחרים, ולא נתנו לנו לעלות על הרכבת. הרגשנו שכל הרשימות האלה הן פיקציה. זו היתה אכזבה קשה. אם היינו על הרכבת הזו, אבא שלי היה יוצא משם בשלום.

נורדהיים: "באו כל מיני חברה' שקפצו על הרכבת ומעולם לא היו ציונים. בברלין לא עניין אף אחד שאנחנו היינו בעלי זכות יותר מאחרים, ולא נתנו לנו לעלות לרכבת. הרגשנו שכל הרשימות הן פיקציה"

"כל הרציף היה מלא בחיילי אס.אס עם כלבים. ממש סכנת נפשות. היכו אותנו ולי' קחו אותנו בחזרה למחנה, שישה קילומטרים ברגל. הרבה אנשים נפלו בדרך. כבר לא היה לחיילים שום מעצור כי הם ידעו שלא יהיו עוד החלפות ולא ייצאו עוד רכבות, והמחנה הפך למחנה עינויים. באו הקאפוס, שהיו אסירים פוליטיים מדושני עונג ששנאו יהודים כמו הגרמנים, והיכו אותנו מכות רצה, ספרו אותנו כל הזמן כשיטת עינוי, בחום הכי גדול או בגשם ובקור".

לקראת שחרור המחנה הנאצים ועוזי' ריהם לא בחלו באמצעים כדי לא להשאיר

זכר ליהודים. "בי' 10 באפריל 1945, חמישה ימים לפני שחרור ברגן-בלזן, האס.אס החליט שאותנו לא יצילו", מספר נורדהיים, "הכניסו אותנו לתוך רכבת, תוך כדי מכות, והיינו 13 יום ללא מזון, ללא כלום. הרכבת נסעה בין החזיתות, וגם ירו עלינו. בסוף שוחררנו בכפר מסוים על ידי הצבא האדום. זו גם היתה תקופה נוראית. הייתי בן 11 והלכתי ברחובות ועשיתי כל מה שאמא שלי לא היתה יכולה לעשות כי היתה סכנה שיאנסו אותה. אבא שלי כמעט שרד עד הסוף, אבל הוא מת ממגפת טיפוס בהדרות. קברתי אותו בתוך ארגו, ושנה לאחר מכן הצלב האדום הביא את הארגו לבית קברות יהודי בהולנד, שם הוא קבור עד היום".

בסופו של דבר, העבירו אנשי הצלב האדום את היהודים בחזרה אל ארצות מור' צאם ומשה חזר להולנד. "המשפחה המור' חבת שלי מהולנד נספתה בשואה בסוביבור או באושוויץ", הוא אומר, "אחרי השואה רצינו לעלות לארץ כי היו לי כאן קרובי בי משפחה, אבל הבריטים לא נתנו לנו להיכנס. סבא שלי עמל קשות כדי שייטנו לנו להיכנס לארץ, ובי' 1946 קיבלנו סרי' טיפיקט לארבעת הילדים. אמא שלי לא קיבלה אישור. היא הביאה אותנו למרסיי בדרום צרפת ונפרדה מאיתנו, ושנה אחר כך עלתה גם היא".

רחל חוה הקימה משפחה לתפארת בישי' ראל ויש לה חמישה ילדים ונכדים. משה, אב לארבעה ילדים וסב ל-13 נכדים, היה מורה ובמשך 20 שנה שימש סגן מנהל תיכון הימלפרב בירושלים. לאחר מכן עשה הסבה מקצועית, ובמשך עשרות שנים ניהל את מערך המחשבים של ארגון הג'וינט בארץ. הוא לחם במלחמות ישראל, היה ממשחירי הכותל וזכה להיות הקורא הראשון בתורה אחרי שחרור הכותל. ●

